

Vinter

RÄTTSUTREDNING INFÖR SATSNINGEN VINTER.

Innehåll

Inledning	2
Sammanfattning	2
HälsaFörMig	3
Vem äger hälsodata?	4
Personuppgiftsansvar	5
Rättslig grund.....	5
Samtycke.....	6
Kontroll och dokumentation av samtycke	6
Myndighet	7
Direktåtkomst eller utlämnande?	8
När ska uppgifter utlämnas?	9
Automatiserade beslut.....	10
Hur får utlämnande ske?	11
Vem kan begära utlämnande av hälsodata?	11
Hur får hälsodata användas	12
Definitioner	12

Denna rättsutredning har genomförts som en del av förarbetet inför beslut och satsningen Vinter - En tävling i tjänstesamverkan. Utredningen genomfördes av Lena Jönsson, rättsjurist, Region Dalarna.

Kontakt:

Lena Jönsson, Regionjurist
Region Dalarna
Ledningsenheten/Rättsavdelningen
E-post: lena.c.jonsson@regiondalarna.se

Inledning

Vinnova har för avsikt att utlysa en tävling i tjänstesamverkan. Tanken är att de tävlande med tillgång till hälsodata från olika datakällor ska skapa digitala tjänster utifrån ett tjänstebeskrivningsramverk för att lösa specifika utmaningar inom diabetesområdet. Vidare, ska de tävlande utveckla möjliga infrastrukturlösningar för tjänstesamverkan.

Målet är:

- Bättre samverkan
- Ökad användning av befintliga data, mer informerade beslut
- Rätt information till rätt person vid rätt tillfälle
- Bättre förutsättningar för klinisk forskning
- Underlätta framtagandet och implementering av nya produkter och tjänster
- Ökad konkurrenskraft för svenskt näringsliv

Sammanfattning

Den som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter, är personuppgiftsansvarig. Ansvaret inkluderar även de behandlingar som den registrerade, eller en apptillverkare, kan välja att göra. Personuppgiftsansvaret kan inte överlåtas eller avtalas bort. Dataskyddsreglerna handlar således inte om något ägarskap till uppgifter utan ansvaret finns hos den personuppgiftsansvarige.

Om det är så, att uppgifter ska utlämnas från vårdgivarnas journalsystem till en lagringsyta, eller direkt till olika apptillverkare, ansvarar vårdgivarna i egenskap av personuppgiftsansvariga för journaluppgifterna, för att behandlingen är korrekt och lagenlig när uppgifterna överförs.

Den legala grunden för utlämnandet av uppgifter uppfattas vara de registrerades samtycke. Ett samtycke ska vara informerat, frivilligt, särskilt och otvetydigt. Enligt min bedömning innebär det bland annat att användaren ska se den information som ska utlämnas, innan samtycket avges – d.v.s. det kan inte avges på förhand och varje ny informationsmängd ska godkännas av den registrerade innan den överförs. Den registrerades samtycke kan inte omfatta exempelvis uppgifter om vårdpersonal eller närstående. Vårdpersonalens namn omfattas dock inte av sekretess – men det gör närståendes uppgifter.

En myndighet ska på begäran av en enskild lämna uppgift ur en allmän handling som förvaras hos myndigheten, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång. Om ett korrekt samtycke registrerats är uppgiften inte sekretessbelagd mot myndigheter eller enskilda och uppgiften ska utlämnas enligt 6 kap 4§ offentlighets- och sekretesslagen. Får en personuppgift lämnas ut, kan det ske på medium för automatiserad behandling.

Det finns inget rättsligt stöd för informationsdelning av patientuppgifter eller någon ombudsfunktion. Det förhållandet att uppgifter ska utlämnas till enskilda på

deras begäran, innebär inte att tredje man kan tillhandahålla en tjänst som tillåter delning av patientinformation. Endast vårdgivare kan delta i system innebärande sammanhållen journalföring och direktåtkomst får endast ske med patientens uttryckliga samtycke i samband med individuell vård och behandling samt den administration som föranleds därav.

HälsaFörMig

E-hälsomyndigheten (EHM) fick år 2013 regeringens uppdrag¹ att etablera en elektronisk tjänst där enskilda individer skulle ges möjlighet att lagra uppgifter om sin hälsa i ett personligt hälsokonto. Tjänsten fick namnet HälsaFörMig och har ännu inte drifatts, efter ett tillsynsbeslut av Datainspektionen, som fastställdes genom dom av förvaltningsrätten i Stockholm².

Av regeringens instruktion till EHM framgick att:

”Handlingar i ett personligt hälsokonto får endast förvaras hos myndigheten i form av teknisk lagring för enskilds räkning.” Vidare, framgick av instruktionen att ”Myndigheten ska ge tredje part möjlighet att ansluta tillämpningen och tjänster till den elektroniska tjänsten. Anslutning av tillämpningar och tjänster till en enskilds personliga hälsokonto får enbart göras med den enskildes uttryckliga samtycke.”

EHM valde att utforma tjänsten så att användaren skulle kunna dela sitt konto – egna lagringsutrymme - med andra användare, som skulle anslutas via EHM's avtal, kallat Prenumerationstjänsten. Tjänsten öppnade, enligt Datainspektionens tillsynsbeslut, för delningsfunktioner och överlåtelser av rättigheter avseende konton från kunder, klienter, patienter, forskningsprojekt, arbetsgivare osv, vilket skulle kunna medföra obegränsad spridning av känsliga personuppgifter.

Beslutet överklagades till förvaltningsrätten, som avslog överklagandet³. I domskälen behandlas bl.a.

1. Begreppet ” eget lagringsutrymme ”
2. Personuppgiftsansvaret vid tillhandahållande av eget lagringsutrymme och tillåtande av direktåtkomst för appleverantörer
3. Samtycke såsom rättslig grund för behandlingen

Domskäl

- Domstolen hänvisade till E-delegationens vägledning och menar att begreppet ” eget lagringsutrymme ” ska förstås så, att det främst avser ett lagringsutrymme avsett att underlätta utformning, underskrift och ingivande av handlingar till den

---

¹ 3§ förordningen med instruktion för E-hälsomyndigheten (2013:1031)

² Datainspektionens beslut 2017-04-21, dnr 2276-2016, som fastställts genom dom av förvaltningsrätten i Stockholm 2018-05-24, mål nr 11458-17.

³ [Förvaltningsrätten i Stockholm 2018-05-24, mål nr 11458-17](#)

enskilda myndigheten.⁴ Genom utformningen av ett eget lagringsutrymme blir inte handlingarna allmänna eller inkomna hos myndigheten i tryckfrihetsförordningens mening. De omfattas därmed av absolut sekretess enligt 40 kap 5§ Offentlighets- och sekretesslagen. Datainspektionen hävdade således - med framgång i förvaltningsrätten - att det saknades legalt stöd för att ge annan än Användaren direktåtkomst till kontot. Genom Prenumerationstjänsten frångicks det ursprungliga syftet med behandling av uppgifterna – som var att tillhandahålla *en kostnadsfri lagringsplats för enskilda*.

- Vidare, konstaterade förvaltningsrätten att när det gäller lagringsutrymmet hos HälsaFörMig, är det EHM som bestämmer ändamål och medel för lagringsutrymmet. I och med detta, ansåg rätten att EHM'S *personuppgiftsansvar* omfatta även den behandling som såväl den enskilde som appleverantörer utför. Förvaltningsrätten ansåg inte att EHM's personuppgiftsansvar begränsades av de enskildas samtycke. Därav kan den slutsatsen dras, att personuppgiftsansvaret för tillhandahållande av en lagringsplats som kan nås genom direktåtkomst av andra – t ex anslutna appleverantörer – är mycket omfattande och riskfyllt. Om lagringsplatsen dessutom tillhandahålls av en myndighet, omfattas uppgifterna av absolut sekretess – vilket gör att direktåtkomst av andra än de registrerade inte är laglig.
- Domstolen konstaterar också att EHM åberopat den registrerades *samtycke* såsom rättslig grund för den behandling som skulle ske i tjänsten, och hävdat att samtycket ska vara frivilligt, särskilt och informerat. Domstolen fann att de personuppgifter som skulle kunna behandlas, omfattade såväl vårdpersonal som t.ex. närstående. Oaktat detta, skulle myndigheten inte ha någon insyn i vilka personuppgifter som användaren kunde välja att spara på kontot, och som skulle kunna nås genom direktåtkomst från andra, än den registrerade. Sammanfattningsvis ifrågasattes frivilligheten i de samtycken som skulle inhämtas.

Vem äger hälsodata?

Man ska skilja på avidentifierad, kodifierade och identifierbara patientuppgifter eller hälsodata. Helt avidentifierade uppgifter, där kodnyckel saknas, är inte personuppgifter och personuppgiftsbehandlingen omfattas inte av dataskyddsförordningen.⁵

Dataskyddsreglerna handlar inte om ägandeskap utan ansvaret finns hos den personuppgiftsansvarige och det kvarstår även om den registrerade samtycker till en behandling eller t.o.m. väljer själv att den ska ske.

---

⁴ Eget utrymme hos myndigheten – en vägledning

⁵ Art 2 jfr art 4 Dataskyddsförordningen (GDPR)

Analysen av personuppgiftsansvaret och den rättsliga grunden för den personuppgiftsbehandling som man vill göra, är således helt avgörande vid den legala bedömningen av hanteringen av hälsodata.

Personuppgiftsansvar

Av artikel 26 i dataskyddsförordningen framgår att personuppgiftsansvarig är:

”en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter; om ändamålen och medlen för behandlingen bestäms av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt kan den personuppgiftsansvarige eller de särskilda kriterierna för hur denne ska utses föreskrivas i unionsrätten eller i medlemsstaternas nationella rätt”.

Det är de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet som är avgörande, dvs vem eller vilka som har bestämt över behandlingen. Avgörande för denna bedömning är bl.a. varför behandlingen utförs och vem som är initiativtagare till behandlingen. Att bestämma över medlen för behandlingen avser främst att bestämma över de tekniska och organisatoriska medlen för behandlingen, dvs ”hur behandlingen ska gå till, t.ex. vilka personuppgifter som ska behandlas, vilka tredje män som ska få tillgång till de behandlade uppgifterna och när uppgifterna ska raderas.

Personuppgiftsansvaret kan inte överlåtas eller avtalas bort.

Det förhållandet att den personuppgiftsansvarige kan tillhandahålla ett lagringsutrymme, där den registrerade kan välja att spara egna hälsouppgifter, förminskar inte personuppgiftsansvaret.

Rättslig grund

Enligt artikel 6 i EU’s dataskyddsförordningen är en behandling endast laglig om och i den mån som åtminstone ett av följande villkor är uppfyllt:

- a) Den registrerade har lämnat sitt samtycke till att dennes personuppgifter behandlas för ett eller flera specifika ändamål.
- b) Behandlingen är nödvändig för att fullgöra ett avtal i vilket den registrerade är part eller för att vidta åtgärder på begäran av den registrerade innan ett sådant avtal ingås. (art 20).
- c) Behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige.
- d) Behandlingen är nödvändig för att skydda intressen som är av grundläggande betydelse för den registrerade eller för en annan fysisk person.

- e) Behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning.
- f) Behandlingen är nödvändig för ändamål som rör den personuppgiftsansvariges eller en tredje parts berättigade intressen, om inte den registrerades intressen eller grundläggande rättigheter och friheter väger tyngre och kräver skydd av personuppgifter, särskilt när den registrerade är ett barn. (art 13,21).

Samtycke

När det legala stödet för att dela information med andra, bygger på den enskildes samtycke, krävs att samtycket innebär en frivilligt, särskild och otvetydig viljeyttring som den registrerade gör efter att ha fått information om den behandling som samtycket omfattar.

Kravet på samtycke innebär bland annat att samtycke inte kan inhämtas på förhand utan först efter att den enskilde tagit del av uppgifterna och därefter aktivt valt att överföra uppgifter till andra. Med kunskap dels om att patienten inte kan motsätta sig journalföring och dels att vårdgivaren ansvarar för journalens innehåll, framstår det som uppenbart att patienten först måste ta del av uppgifterna och först därefter avge ett samtycke för överföring till andra.

Kontroll och dokumentation av samtycke

Om behandlingen grundar sig på samtycke, ska den personuppgiftsansvarige kunna visa att den registrerade har samtyckt till behandling av sina personuppgifter.⁶

Samtycket ska vara specifikt

Behandling av personuppgifter som avslöjar bl.a, behandling av genetiska uppgifter eller uppgifter om hälsa eller uppgifter om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning ska vara förbjuden, såvida inte den registrerade har uttryckligen lämnat sitt samtycke till behandlingen av dessa personuppgifter för ett eller flera specifika ändamål...⁷.

Tydlig information som kan särskiljas från andra frågor

Om den registrerades samtycke lämnas i en skriftlig förklaring som också rör andra frågor, ska begäran om samtycke läggas fram på ett sätt som klart och tydligt kan särskiljas från de andra frågorna i en begriplig och lätt tillgänglig form, med användning av klart och tydligt språk. Om en del av förklaringen innebär en överträdelse av denna förordning, ska denna del inte vara bindande.⁸

---

⁶ Art 7 punkt 1 Dataskyddsförordningen

⁷ Art 9 Dataskyddsförordningen

⁸ Art 7 punkt 2 Dataskyddsförordningen

Rätt att återkalla samtycke

De registrerade ska ha rätt att när som helst återkalla sitt samtycke. Återkallandet av samtycket ska inte påverka lagligheten av behandling som grundar sig på samtycke, innan detta återkallas. Innan samtycke lämnas ska den registrerade informeras om detta. Det ska vara lika lätt att återkalla som att ge sitt samtycke.⁹

Frivillighet

Vid bedömning av huruvida samtycke är frivilligt ska största hänsyn bland annat tas till huruvida genomförandet av ett avtal, inbegripet tillhandahållandet av en tjänst, har gjorts beroende av samtycke till sådan behandling av personuppgifter som inte är nödvändig för genomförandet av det avtalet.¹⁰

Barn

Vid erbjudande av informationssamhällets tjänster direkt till ett barn, ska vid tillämpningen av artikel 6.1 a behandling av personuppgifter som rör ett barn vara tillåten om barnet är minst 16 år. Om barnet är under 16 år ska sådan behandling vara tillåten endast om och i den mån samtycke ges eller godkänns av den person som har föräldraansvar för barnet. Medlemsstaterna får i sin nationella rätt föreskriva en lägre ålder i detta syfte, under förutsättning att denna lägre ålder inte är under 13 år.

Den personuppgiftsansvarige ska göra rimliga ansträngningar för att i sådana fall kontrollera att samtycke ges eller godkänns av den person som har föräldraansvar för barnet, med hänsyn tagen till tillgänglig teknik.¹¹

Fullmakt

En fullmakt är ett handlande i annans namn för annans räkning. En fullmakts gränser utgörs av fullmäktigens befogenhet (vad han har rätt att/får göra enligt fullmaktsgivaren) och hans behörighet (vad han har rätt/kan göra enligt fullmakten).

Vinnova kan således befullmäktigas att begära utlämnande och motta patientuppgifter elektroniskt, för att användas i syftet att utveckla it-verktyg enligt Vinnovas beskrivning. Det åligger då Vinnova att vidta möjliga säkerhetsåtgärder för att säkerställa att uppgifterna endast används i det syfte som omfattas av fullmakten.

Myndighet

I Regeringsformen används termen myndighet för att beteckna samtliga statliga och kommunala organ utom riksdagen och de beslutande kommunala församlingarna. Regeringen och domstolarna är alltså myndigheter. Andra

---

⁹ Art 7 punkt 3 Dataskyddsförordningen

¹⁰ Art 7 punkt 4 Dataskyddsförordningen

¹¹ Art 8 Dataskyddsförordningen

myndigheter än dessa betecknas förvaltningsmyndigheter. Privaträttsliga rättssubjekt är inte myndigheter även om de enligt 12 kap 4§, 2 st. anförtrots offentliga förvaltningsuppgifter.¹²

Det innebär att endast myndigheter lyder under offentlighetsprincipen, dvs skyldigheten att på begäran utlämna allmänna handlingar som inte omfattas av sekretess.¹³

Direktåtkomst eller utlämnande?

Med direktåtkomst¹⁴ avses att någon utanför den ansvarige myndigheten fritt kan söka och hämta hem uppgifter, utan att den ansvarige myndigheten i det enskilda fallet har kontroll över vilka uppgifter som lämnas ut. Begreppet utlämnande återfinns i tryckfrihetsförordningen¹⁵. Ett utlämnande skiljer sig från direktåtkomst bland annat genom att mottagaren inte ges möjlighet att söka fritt i utlämnande myndighetsregister. Ett utlämnande förutsätter prövning av sekretess eller integritetsfrågor.

E-delegationen har utarbetat en rapport om direktåtkomst och utlämnande på medium för automatiserad behandling E-delegationens expertgrupp anför att det som skiljer direktåtkomst från ett ”vanligt” utlämnande är främst frånvaron av en kontrollfunktion: det sker ingen prövning av sekretess- eller integritetsfrågor i samband med åtkomsten¹⁶.

Utlämnande ska föregås av beslut som dokumenteras. Utlämnande av journaluppgifter får ske på medium för automatiserad behandling¹⁷.

Direktåtkomst kräver ett uttryckligt författningsstöd - exempelvis har socialnämnderna rätt till direktåtkomst till vissa uppgifter i försäkringskassans socialförsäkringsdatabas¹⁸. Vidare regleras vårdgivares direktåtkomst i system innehållande sammanhållen journalföring¹⁹ och patienters direktåtkomst till egna journaluppgifter²⁰ i patientdatalagen.

---

¹² Karnov, kommentar till 1 kap 8§ Regeringformen

¹³ 2 kap 4§ jfr 2 kap 12§ Tryckfrihetsförordningen

¹⁴ Begreppet används t.ex. i 6 kap Patientdatalagen (2008:355), som reglerar direktåtkomst i system för sammanhållen journalföring

¹⁵ 2 kap Tryckfrihetsförordningen (1949:105)

¹⁶ E-delegationens ”Rapport om direktåtkomst och utlämnande på medium för automatiserad behandling”

¹⁷ 5 kap 6§ Patientdatalag (2008:355)

¹⁸ 114 kap 22§ Socialförsäkringsbalken

¹⁹ 6 kap Patientdatalagen (2008:355)

²⁰ 5 KAP 5§ Patientdatalag (2008:355)

Högsta Förvaltningsdomstolen (HFD) bedömde i rättsfallet LEFI Online²¹ att försäkringskassans system inte innebar direktåtkomst utan var ett system för elektroniskt utlämnande. Förfarandet förutsatte att Försäkringskassan reagerar på en begäran om utlämnande, och därmed förfogade över frågan om uppgifterna skulle lämnas ut.

När ska uppgifter utlämnas?

En myndighet ska på begäran av en enskild lämna uppgift ur en allmän handling som förvaras hos myndigheten, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång.²²

En "sekretessbelagd uppgift" definieras som en "sekretessreglerad uppgift för vilken sekretess gäller i ett enskilt fall".²³ Sekretessbrytande bestämmelser reglerar situationer när andra myndigheters eller enskildas intresse av att ta del av en sekretessbelagd uppgift väger tyngre än det intresse som sekretessen ska skydda.²⁴

En sådan sekretessbrytande bestämmelse utgörs av patientens samtycke.²⁵ Ett samtycke ska vara informerat, frivilligt, specifikt och otvetydigt.²⁶ Att sekretess till skydd för en enskild inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan enskild eller till en myndighet, om den enskilde samtycker till det, följer av 12 kap OSL och gäller med de begränsningar som anges där.²⁷ Det innebär till exempel att en patient som lämnar ett samtycke också kan göra ett förbehåll som inskränker rätten för den enskilde mottagaren att lämna uppgiften vidare eller utnyttja den. Vid ett sådant förbehåll ska den utlämnande myndigheten göra ett förbehåll som inskränker den enskilde mottagarens rätt att lämna uppgiften vidare eller utnyttja den.²⁸

En sekretessreglerad uppgift ska således utlämnas till såväl myndighet som till enskild, om patienten samtyckt till att uppgiften får utlämnas. Sekretessen gäller därmed inte i enskilt fall, dvs den sekretessreglerade uppgiften är inte sekretessbelagd i och med att patienten lämnat ett samtycke.

---

²¹ HFD mål nr 1356-14 2015-10-29

²² 6 kap 4§ offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

²³ 3 kap 1§ offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

²⁴ Prop. 2008/2009:150 s.300

²⁵ 10 kap 1§ offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

²⁶ 10 kap 1§ offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

²⁷ 10 kap 1§ offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

²⁸ 12 kap 2§ offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

Informationsskyldigheten mellan myndigheter regleras inte i tryckfrihetsförordningen utan bl.a. i offentlighets- och sekretesslagen.²⁹ En myndighet ska (*min kursivering*), på begäran av en annan myndighet lämna uppgift som den förfogar över, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång.³⁰ Informationsskyldigheten omfattar varje uppgift myndigheten förfogar över, dvs. inte bara uppgift ur allmän handling.³¹

På begäran ska också ett utlämnande ske, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.³² Uppgifter får utlämnas från en myndighet som bedriver hälso- och sjukvård inom en kommun eller ett landsting till annan sådan myndighet för forskning eller framställning av statistik eller för administration på verksamhetsområdet, om det inte kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs.³³

För situationer när andra myndigheters eller enskildas intresse att ta del av en sekretessbelagd uppgift väger tyngre än det intresse sekretessen ska skydda har det i lagen införts sekretessbrytande bestämmelser, dvs. bestämmelser som innebär att sekretessen under vissa förutsättningar inte hindrar ett utlämnande av uppgiften, se beträffande patientens samtycke i 10 kap OSL (prop. 2008/2009;150 s.300).³⁴

Automatiserade beslut

Beslut om utlämnande får fattas automatiserat³⁵ men förutsätter särskild författningsreglering enligt Datainspektionens uppfattning, innebärande att endast en formell prövning behöver göras.

En "sekretessbelagd uppgift" definieras som en "sekretessreglerad uppgift för vilken sekretess gäller i ett enskilt fall".³⁶ Sekretessen gäller således inte i de fall uppgiften inte är sekretessbelagd i och med att patienten lämnat ett samtycke. Ett samtycke som uppfyller kraven på att vara informerat, frivilligt, specifikt och otvetydigt, bryter således sekretessen

---

²⁹ Kommentar till 6 kap 5§ offentlighets- och sekretesslagen i Karnov, förf. Elisabeth Reimers, ”

”Informationsskyldigheten mellan myndigheter regleras inte i 2 kap TF utan bl.a. i denna bestämmelse. En längre gående uppgiftsskyldighet gentemot andra myndigheter kan följa av särskilda föreskrifter, jfr regleringen i ett flertal paragrafer i 10 kap OSL, se även 25 kap 12 § OSL och 26 kap 9§ OSL samt 8§ FL.”

³⁰ 6 kap 5§ offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

³¹ Kommentar till 6 kap 5§ offentlighets- och sekretesslagen i Karnov, förf Elisabeth Reimers

³² 25 kap 1§ offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

³³ 25 kap 11§5p. offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

³⁴ Kommentar i Karnov till 3 kap 1§ offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

³⁵ 28§ första stycket Förvaltningslag (2017:900)

³⁶ 3 kap 1§ offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

Någon ytterligare författningsreglering vid ett automatiserat elektroniskt utlämnande utöver 6 kap 4§ offentlighets- och sekretesslagen, bör således inte krävas.

Det saknas dock reglering i kommunallagen som medger överföring av beslutsrätt till ett automatiserat beslutsfattande. Sveriges kommuner och Landsting (SKL) har i en skrivelse²⁰¹⁹⁻⁰⁵⁻²³, dnr 19/00767, ställd till Finansdepartementet, hemställt om en ändring i kommunallagen med anledning av detta.

Hur får utlämnande ske?

Får en personuppgift lämnas ut, kan det ske på medium för automatiserad behandling.³⁷ Även i dessa fall måste en sekretessprövning göras innan ett utlämnande kan ske.³⁸

Det finns ingen *skyldighet* att utlämna uppgifter elektroniskt³⁹.

Vem kan begära utlämnande av hälsodata?

Bestämmelser om rätten att ta del av handlingar och uppgifter inom den allmänna hälso- och sjukvården finns i tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen.⁴⁰ En handling är allmän, om den förvaras hos en myndighet och är att anse som inkommen⁴¹ till eller upprättad⁴² hos en myndighet.⁴³ Patientjournaler är exempel på allmänna handlingar, som omfattas av sekretess⁴⁴.

Patientsekretessen är inte absolut och det finns mängder av sekretessbrytande bestämmelser som innebär att uppgifter under vissa förutsättningar ska utlämnas till bl.a. försäkringskassa, socialtjänst och polis. Den allmänna bestämmelsen i 25 kap 1§ offentlighets- och sekretesslagen innebär att uppgift får utlämnas om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Större delen av utlämnande till externa forskare sker exempelvis med stöd av denna bestämmelse.

Sekretess till skydd för enskild gäller inte i förhållande till den enskilde själv⁴⁵, såvida det inte - med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen - är av

---

³⁷ 5 kap 6§ Patientdatalag (2008:355)

³⁸ Charlotte Lönnheim; Kommentar i Karnov till 5 kap 6§ Patientdatalag (2008:355)

³⁹ 2 kap 16§ Tryckfrihetsförordning (1949:105)

⁴⁰ 5 kap 1§ Patientdatalagen (2008:355)

⁴¹ 2 kap 9§ Tryckfrihetsförordning (1949:105)

⁴² 2 kap 10§ Tryckfrihetsförordning (1949:105)

⁴³ 2 kap 4§ Tryckfrihetsförordningen (1949:105)

⁴⁴ 25 kap 1§ OSL

⁴⁵ 12 kap 1§ OSL

synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till hen⁴⁶. Möjligheten att sekretessbelägga uppgifter om patienten, för patienten själv, begränsas till uppgifter om dennes hälsotillstånd. Den här bestämmelsen är mycket sällan tillämplad och har inte förhindrat införandet av Ineras tjänst Journalen – där vårdgivarna tillgängliggöra utvald journalinformation som nås av patienterna genom direktåtkomst.

Om en journalhandling eller en avskrift eller kopia av handlingen har lämnats ut till någon, ska det dokumenteras i patientjournalen vem som har fått handlingen, avskriften eller kopian och när denna har lämnats ut. Detta gäller dock inte utlämnande genom direktåtkomst.⁴⁷

Hur får hälsodata användas

I hälso- och sjukvården produceras dagligen stora mängder hälsodata som sparas i exempelvis journalsystem och olika register, såsom hälsodataregister och kvalitetsregister. För forskare utgör tillgången till hälsodata viktiga underlag.

Definitioner

De legala begrepp som används nedan är utlämnande, direktåtkomst och tillgängliggörande. De innebär att jag avråder från användning från begrepp som ”dela information”, ”konsumera” och ”producera”. Personuppgiftsbehandling av känsliga personuppgifter kräver att personuppgiftsansvaret är tydligt definierat och att den rättsliga grunden för behandlingen är analyserad. För att hitta och förstå lagstiftning, rättspraxis och doktrin måste korrekta begrepp användas.

---

⁴⁶ 25 kap 6§ OSL

⁴⁷ 3 kap 11§ Patientdatalag (2008:355)